

Avcı-toplayıcıdan yapay Zekâya: Eğitimin geleceği-1

Arş. Gör. Dr. Mustafa Bekmezci

Bir eğitim kuramcısı olan John Dewey (1859), eğitimin yalnızca yaşama hazırlık değil, yaşamın bizzat kendisi olduğunu vurgulamaktadır. Bu anlayış, eğitimin belirli bir yaş aralığıyla sınırlı olmadığını, bireyin yaşam boyu süren bir öğrenme yolculuğu olduğunu gösterir. Günümüzde yaşam boyu öğrenme ve sürekli eğitim, devletlerin ve eğitim otoritelerinin öncelikli gündem maddelerinden biridir. Eğitimi mekandan ve zamandan bağımsız hale getirmek için dijital teknolojiler, online platformlar ve uzaktan öğrenme sistemleri geliştirilmiş, bireylere esnek ve kişiselleştirilmiş öğrenme imkânları sunulmuştur. Böylece eğitim, sınırlı bir süreç olmaktan çıkıp herkes için erişilebilir, kesintisiz bir deneyime dönüşmüştür. Ancak, bu sürecin etkinliği ve bireyin beceri kazanımı üzerindeki gerçek etkisi hala tartışma konusudur. Bu yazıda, Üretken Yapay Zeka çağında, eğitimin ve eğiticinin rolü, öğrenme sürecindeki önemi ve beceri gelişimine olan katkısı ele alınmaktadır.

Çocuklarımızı niçin eğitiyoruz?

Böylesine kapsamlı bir konunun kısa bir dergi yazısında tüm yönleriyle ele alınamayacağı açıktır. Zira eğitim, geçmiş ve geleceğiyle medeniyetin şekillenmesinde temel bir rol oynamaktadır. Bu nedenle, yazının amacına ulaşabilmesi için eğitimin tarihine ve gelişimine kısaca değinmek faydalı olacaktır.

Bu bağlamda, ilk temel soru şudur: *Neden çocuklarımızı eğitmek zorundayız?* İnsanlık tarihine bakıldığında, okullar oldukça yeni bir kurumdur. Tarımın ortaya çıkmasından önce, yüz binlerce yıl boyunca insan toplulukları avcı-toplayıcı olarak yaşamış ve yapılandırılmış eğitim sistemleri yerine deneyimsel öğrenme yöntemleri benimsemiştir. Bilgi ve beceriler, gözlem, taklit, hikâye anlatımı ve topluluk içindeki uygulamalı katılımı aktarılmıştır. Bu sayede çocuklar, doğrudan çevreleriyle etkileşime girerek öğreniyor, oyun ve keşif yoluyla hayatta kalma becerileri geliştirmişti (Mulhern, 1959).

Ancak Tarım Devrimi, bu doğal öğrenme sürecini kökten değiştirdi. Avcı-toplayıcı toplumlarda yaşam, beceriye ve bilgiye dayalıydı, ancak yoğun emek gerektirmiyordu. İnsanlar doğayı tanıyor, bitkileri ve hayvanları ayırt edebiliyor ve karmaşık çevrelerde nasıl hareket edeceklerini biliyorlardı. Çalışma saatleri kısa, işler ise monotonluktan uzak ve daha esnek bir yapıya sahipti. Tarımın yayılmasıyla birlikte, insanlar yerleşik hayata geçti ve üretim arttı, ancak emek yoğun, tekrarlayan işlere bağımlılık arttı. Yaratı-

cılık ve keşif alanları daraldı, bireyler uzun saatler boyunca aynı işleri yapmak zorunda kaldı. Bu değişim, sadece ekonomik yapıyı değil, eğitimi de dönüştürdü. Bilgi artık deneyimle değil, disiplinli ve sistematik yöntemlerle aktarılmaya başlandı. Çocuklar, kendi ilgi alanlarını keşfetmek yerine üretime katkı sunmaya zorlandı. Bu süreç, günümüz çalışma kültürünün ve eğitim sistemlerinin temelini atan bir kırılma noktasını oluşturdu (Gray, 2008).

Disiplin, zaman yönetimi ve yapılandırılmış öğrenme anlayışı, tarım devriminin mirası olarak eğitim sistemlerinde köklü bir yer edinmiştir. Tarım sonrası her büyük teknolojik dönüşüm, eğitimi de beraberinde değiştirmiştir. Ancak eğitim yalnızca teknolojik değişimlerle şekillenmemiş, aynı

zamanda toplumların ihtiyaçları doğrultusunda farklı işlevler üstlenmiştir.

Tarih boyunca eğitime bakış açısı değişmiş, eğitimin amacı ve yöntemleri dönüşmüştür. Platon, ideal toplumun ancak ideal bireylerle mümkün olduğunu savunmuş ve eğitimi bireyin "hakikate ulaşmasını sağlayan bir araç" olarak görmüştür. Ancak Aydınlanma Çağı'na kadar eğitim, aristokrasiye sunulan bir ayrıcalık olarak kalmış ve geniş halk kitlelerine ulaşamamıştır. Aydınlanma ile eğitimin herkesin hakkı olduğu fikri yaygınlaşsa da evrensel eğitimin gerçek anlamda kitleselleşmesi Sanayi Devrimi ile mümkün olmuştur.

Sanayi Devrimi, eğitimi, ekonomik sistemin sürdürülebilirliği için zorunlu hale getiren en büyük kırılma noktasını teşkil etmiş, devletler zorunlu eğitim yasaları çıkararak eğitim sistemlerini standartlaştırmış, ancak bu süreç eğitimdeki temel motivasyonları da değiştirmiştir. Eğitim artık bireysel gelişimin ötesinde, toplumsal işleyişi ve ekono-

Bu yazıda, Üretken Yapay Zeka çağında, eğitimin ve eğiticinin rolü, öğrenme sürecindeki önemi ve beceri gelişimine olan katkısı ele alınmaktadır.

mik verimliliği destekleyen bir kurum haline gelmiştir. Sanayi toplumunda okullar, dakiklik, kurallara uyum ve uzun çalışma saatlerine tahammül gibi becerileri aşıl原因 bir sistem haline gelmiş, akademik başarı veya eleştirel düşünce teşvik edilmemiş, öğrenme süreci ezber ve tekrar esasına dayanmıştır. Ayrıca devletler, eğitimi ulusal kimlik inşası ve askeri disiplin kazandırma aracı olarak kullanmış, okullarda vatanseverlik, kahramanlık anlatıları ve ulusal güvenlik bilinci eğitimin temel unsurlarına dönüşmüştür (Meyer vd., 1992).

Günümüzde eğitim

Günümüzde ise eğitim, dijitalleşme, uzaktan eğitim sistemleri ve yapay zekâ destekli öğrenme platformlarıyla giderek daha merkezi bir hâle gelmektedir. Ancak bu dönüşüm, öğretmenin rolü, insan etkileşiminin önemi ve eğitimin sosyal boyutu gibi konuları tartışmaya açmaktadır. Eğitim, yalnızca bilgi aktarımı süreci olmaktan öte, bireylerin etkileşim kurduğu, ortak deneyimler edindiği ve toplumsal bağlarını güçlendirdiği bir alan olarak varlığını sürdürmektedir.

Özellikle Türkiye'de 2020 yılında üniversite eğitimine başlayan öğrenciler, pandemi süreciyle birlikte uzaktan eğitimi zorunlu olarak deneyimlemiş, ardından yaşanan doğal afetler sebebiyle bu süreç kesintilerle de olsa devam etmiştir. 2024 yılında mezun olan bu

öğrenciler, dijitalleşen eğitimin sınırlarını ve olanaklarını bizzat tecrübe etmiş, yüz yüze eğitim ile uzaktan eğitim arasındaki farkları doğrudan yaşamışlardır.

Bu çalışmada, uzaktan eğitim deneyimi yaşamış öğrencilerin görüşleri doğrultusunda yapay zekânın eğitime etkisi, öğretmenin yerini alıp alamayacağı ve eğitim sürecinin geleceği ele alınacaktır. Bu kapsamda, Kültür Üniversitesi'nde öğrenim gören ve hem uzaktan hem de yüz yüze eğitimi deneyimlemiş 118 öğrenciyle görüşülerek, hangi eğitim yönteminin daha etkili olduğu ve bunun nedenleri incelenmiştir. Çalışmanın detaylı bulguları ve sonuçları, gelecek haftaki yazıda ayrıntılı olarak ele alınacaktır.

KAYNAKÇA:

- Gray, P. (2008). A brief history of education. *Psychology today*.
Meyer, J. W., Ramirez, F. O., & Soysal, Y. N. (1992). World expansion of mass education, 1870-1980. *Sociology of education*, 128-149.
Mulhern, J. (1959). *A History of Education: A Social Interpretation*. Ronald Press Company.

